

Česká premiéra nové hry o Ostravě

Komorní scéna Aréna se po téměř devíti letech od premiéry inscenace Brenpartija opět obrací k historii svého mateřského města, kde už celých dvacet čtyři let funguje. Tentokrát tak učiní novou hrou z pera dramaturga Tomáše Vůjtky a režiséra Janusze Klimszi s názvem **Chacharije**, která se odehrává v Ostravě začátku 30. let minulého století.

Česká a světová premiéra **Chacharije** je očekávanou divadelní událostí, a to nejen kvůli tomu, že předchozí Brenpartija se na jevišti Arény stala legendou a zaznamenala více než sto repríz.

Chacharije zachycuje sociální poměry v Ostravě počátku třicátých let. Napříč společenským spektrem prožívají smyšlené i historické postavy své příběhy během jednoho jarního dne roku 1932, které se v závěru překvapivě protnou. Hra vychází ze skutečných dobových událostí, se kterými si ale hravě fabulačně pohrává. V národnostně smíšené Ostravě nebyla o různá nedorozumění nouze a text hry s nimi cíleně pracuje.

„Naše hra vychází z předpokladu, že se její hrdinové jednoho dubnového dne roku 1932 skutečně mohli potkat, a jejich životy se tak skutečně mohly protnout. Na jedné straně sice nevíme, zda se to opravdu stalo, ale na druhé straně je pravda, že stát se to mohlo. Všechny realie, se kterými pracujeme, to umožňují. Hovoří se zde o konkrétních lidech a o konkrétní době,“ vysvětluje spoluautor hry a dramaturg Tomáš Vůjtek.

Svůj prostor v Chachariji tak dostávají jak svérázné postavičky ze státu Halda, jejichž osudy diváci poznali již v oblíbené Brenpartiji, tak i charaktery z jiných sociálních vrstev či národnostních skupin. Svým způsobem je tedy Chacharije volným pokračováním této legendární inscenace, nicméně ne pokračováním chronologickým.

„Přišlo nám, že doba 30. let, doba hospodářské krize, má pořád ještě potenciál pro základní výzkum ostravské psychy. A že by se spektrum ostravských postav a příběhů dalo rozšířit do dalších sociálních vrstev a národnostních skupin. ... ale, že to nebude pokračování Brenpartije, protože ta hra končila hromadnou smrtí všech na haldě, ale tím, co ději Brenpartiji vlastně předcházelo,“ říká spoluautor hry a režisér inscenace Janusz Klimsza.

Nová hra tak nabídne divákům svébytný pohled na svébytné město, kterým Ostrava od svého vzniku je, a které se svým charakterem, sociálním složením i historií výrazně vymyká jiným

městům v rámci České republiky. S tím souvisí i drsný až cynický humor a silná sebereflexe místních obyvatel, které lidé z jiných měst buď obdivují, nebo se s nimi naopak nejsou schopni vyrovnat.

„Zdejší genius loci je gigantický, to je bez diskuze. Ostrava je ovšem místo, které akcelerovalo příliš rychle na to, aby se neobjevily potíže toho růstu. Což v kombinaci s jakousi devastací z dob té divoké jízdy, která tu byla, když tu byl průmysl, peníze a s tím spojené věci, generuje asi dost silnou sebereflexi a s ní i svébytný cynický humor. Ten je pro Ostravu typický stejně jako zbylý industriál,“ doplňuje Janusz Klimsza.

V české a světové premiéře budou mít tak diváci možnost nahlédnout do Ostravy 30. let minulého století, která prakticky neměla žádné periferie, a téměř vše se tedy odehrávalo v jejím centru, nicméně za městem si žilo svým undergroundovým životem stínové město s názvem stát Halda obývané bezdomovci brenpartáky. Diváci se tak setkají s postavami ze struskové haldy, s prostitutkami, policisty, radním, místním Němcem, Židem i komunistou a dalšími, kteří se budou pohybovat v místech, která v Ostravě dodnes fungují. Jsou jimi třeba Český rozhlas, pivnice U rady, kavárna Elektra a další.

V „lokální sebeironické story vyprávěnou bez sebelítosti zdejším jazykem“, jak inscenaci **Chacharije** charakterizuje její režisér Janusz Klimsza, diváci uvidí celý soubor Komorní scény Aréna a dokonce i několik hostů. Janusz Klimsza je kmenovým režisérem činohry Národního divadla moravskoslezského, nicméně v Aréně je považován za stálého hosta a byl to právě on, kdo v roce 2009 nazkoušel legendární Brenpartiju. Dramaturgem je Tomáš Vůjtek, autorkou scény a kostýmů je Marta Roszkopfová, hudbu složil člen hereckého souboru Arény Vladislav Georgiev.

Zcela vyprodaná **česká premiéra Chacharije** se uskuteční v **sobotu 24. března 2018**, přičemž v tuto chvíli jsou vyprodány už i všechny březnové a dubnové reprízy této inscenace.

Alice Taussiková, PR KSA

V režii Janusze Klimszi se mohou diváci těšit na téměř celý herecký soubor a dokonce několik hostů. Premiéra se odehraje v soboru 24. března v 18:30 hodin.

Chacharije je lokální sebeironická story

Rozhovor se spoluautorem hry a režisérem Januszem Klimszou

Proč jste se rozhodli vrátit k tématu brenpart'áků a dalších postav té doby?

„Protože nám přišlo, že doba 30. let, doba hospodářské krize, má pořád ještě potenciál pro základní výzkum ostravské psychy (*smích*). A že by se spektrum ostravských postav a příběhů dalo rozšířit do dalších sociálních vrstev a národnostních skupin. Chachariji jsme nejprve psali jako televizní scénář, kde byla řada postav nejen z brenpartije, ale i řada plenérových scén, začali jsme zkrátka velkoryse. To je nějakých deset let zpátky. Text nám byl s díky vrácen, takže jsme jej uložili ad acta a v podstatě jsme na něj zapomněli. A pak nás napadlo dát tomu divadelní formu, ale že to nebude pokračování Brenpartije, protože ta hra končila hromadnou smrtí všech na haldě, ale tím, co ději Brenpartiji vlastně předcházelo.“

Uvědomovali jste si riziko „pokračování“?

„Tohle jsme si, samozřejmě, uvědomovali. Proto jsme nechtěli dělat znovu jen příhody brenpartije. Tím, že jsme děj rozšířili i mimo haldy, tak těch brenpart'áckých postav zůstalo méně, nyní tam figurují ale i jiná prostředí a o co méně je tam bezdomovectví, o to více je tam měšťáckosti a s tím spojených průvodních jevů. Nechybí ani kriminální zápletka a velice důležité je i to, že je daný časový rámec. Chacharije se odehrává od úsvitu do úsvitu, během jednoho ostravského dne v dubnu 1932.“

Bavilo tě hru na stejné téma psát a nyní i znova režírovat?

„Mě baví tohle období i tenhle region. Je to studna prazvláštních příhod, lidí a konfliktů, které by se těžko mohly odehrávat někde jinde. A ta tematická sloj zdaleka není vytěžená, zatím je to pořád jen geologický průzkum. A to nejen přímo doba 30. let, ale i to, co tomu předcházelo či následovalo. Je to region, kde se toho dělo opravdu hodně po všech stránkách, v podstatě zažíval permanentní gründerké období do doby vcelku nedávné.“

Došlo ti během psaní či zkoušení Chacharije něco, co tě u Brenpartije nenapadlo?

„Intenzivněji jsem si uvědomil, jak těžké muselo být udržet brenpart'áky pohromadě a na jakých principech stát Halda vlastně fungoval. Ta komunita musela mít jistý řád, a udržet jej bylo výsostné politikum, protože ti lidé běžné zákony moc nectili. A člověk, který je vedl, skutečná historická postava Ferda Prokop? Co to bylo za břemeno, které si vzal a musel nést? Máme, samozřejmě, právo na jistou uměleckou licenci, ale stejně jsme hodně přemýšleli nad tím, zda jsme pochopili, jací ti lidé byli a co pro Ostravu znamenali. A přestože byli brenpart'áci figurky městského folklóru, které byly v budovatelských dobách zapomenuty, jelikož se moc nehodili do krámu, byli to lidé s charismatem. Protože když o někom vznikají legendy, tak k tomu asi je nějaký důvod.“

Jak jste spolu s Tomášem Vůjtkem hru psali? Hádali jste se? Jak to probíhalo?

„Ten filmový scénář jsme psali způsobem, že jeden vykopnul, druhý něco připsal, pak zase ten další přidal pokračování, navazovali jsme na sebe. A u divadelní verze, aby to mělo nějaký řád a tzv. ksicht, tak základ napsal Tomáš a já jsem k tomu připisoval dílčí věci, vytvářel jsem ten ornament (*smích*).“

V Brenpartiji jsi hrál Švendu, teď jej hraje Petr Panzenberger. Už jsi nechtěl být Švenda?

„Hrál jsem ho, protože to byl rychlý záskok, asi týden před generálkou jsem tu roli totiž nečekaně přebral. Tehdy to byla jakási z nouze ctnost. Tady má role Švendy přece jen daleko větší rozsah, je hlouběji vrostlá do tkáně textu, takže bych asi nebyl schopen ji zároveň hrát a režirovat. A jsem moc rád, že to dělá Petr, protože myslím, že je lepší Švenda, než já.“

Jak vypadala Ostrava v dubnu 1932? Jak moc jiná či podobná byla s tou dnešní?

„Bylo to úplně nezaměnitelné město, zatímco dnes je to standardní velkoměsto, tedy velké město v měřítku této republiky. Tehdy nestála satelitní sídliště, vše bylo soustředěno do centra, takže na menší ploše probíhal intenzivnější život. V centru byla nacpána řada lidí a jevů a bylo to všechno tudíž mnohem živější a panoptikálnější, dnes je centrum vylidněné, nic moc se tam neděje.“

Chtěl by ses do Ostravy té doby podívat? Co by tě zajímalo nejvíc?

„Právě to, jak spolu koexistovala ta koncentrace nejrůznějších polarit. Jakási multikulti, na kterou už se dnes, samozřejmě, díváme jinak, a která má v současnosti úplně jiný rozměr. A taky samotná halda, kde brenpartija žila. Ta byla tehdy vlastně daleko od centra, byla to alternativní polis, jakési stínové město. A taky by mě zajímalo, jestli tehdejší bezdomovectví bylo jiné než to dnešní. Dnes se žije hodně individualisticky, takže by mě zajímalo, jak to bylo tehdy se solidaritou a vzájemností. A taky bych chtěl vědět, jak to bylo s furiantstvím, které se ztrácí a lidé dnes málokdy udělají něco jen tak, z čistého šoumenství. A nakonec, zda nemáme o brenpartiji jen nějaké romantické představy, a jestli to fakt nebyli jen lidi, kteří nedělali nic jiného, než že chlastali.“

Jak je to s reáliemi a postavami ze skutečnosti – nakolik jste vycházeli z análů a nakolik jste si vymýšleli?

„Drželi jsme se reálií. Tomáš, než usedl a začal psát scénosled, tak nastudoval historické dokumenty jako třeba dobové vyhlášky, zápisy z politických jednání, ceníky služeb a podobně. Licence je spíše v některých postavách, ale většinou jde o ověřitelná fakta. Takže to, co se ve hře děje, by se stát mohlo nebo se to možná i stalo.“

Když se tak zabýváš Ostravou – napadá tě něco, co by tohle město mělo změnit? Co je bolavým bodem či okolností, která se s ním táhne a nedovolí progres?

„Myslím, že jsme rezignovali na skutečný drajv. Lidé sem přicházeli s jasnou motivací rychlých peněz. Což podnítilo jakýsi všeobecný konsensus, motor jel naplno. S útlumem

průmyslu je třeba najít nový důvod, proč tady setrvat. Druhý raison d'etre toho města. Možná, že blízkost dvou sousedních států by se dala víc využít. Mejdán každopádně skončil.“

Co je pro Ostravu, tu Chachariji, typické, co ji nikdy neopustí?

„Zdejší genius loci je gigantický, to je bez diskuze. Ostrava je ovšem místo, které akcelerovalo příliš rychle na to, aby se neobjevily potíže toho růstu. Což v kombinaci s jakousi devastací z dob té divoké jízdy, která tu byla, když tu byl průmysl, peníze a s tím spojené věci, generuje asi dost silnou sebereflexi a s ní i svébytný cynický humor. Ten je pro Ostravu typický stejně jako zbylý industriál.“

Proč by diváci měli vidět Chachariji? Co můžou čekat?

„Lokální sebeironickou story vyprávěnou bez sebelítosti zdejším jazykem. My jsme ti chachaři, nám se vše podaří... s takovým tím dovětkem, že samozřejmě víme, že ono je to nakonec všelijak...“

Ptala se Alice Taussiková

V Ostravě vládne duch matriarchátu

Rozhovor s herečkou Danou Fialkovou

Narodila jste se a strávila dětství v Bratislavě – nevadila vám později ta jazyková odlišnost v profesi?

„Matka byla Slovenka, ale otec Čech, takže jsme hodně jezdili za babičkou do Prahy a mluvili česky docela dobře. A když se naši rozvedli, to mně bylo deset, tak nás všechny děti otec odvezl do Prahy natrvalo. Byl právník, takže se mu podařilo získat děti do péče, což bylo tehdy dost neobvyklé. Máma o nás bojovala, ale nebylo jí to nic platné. Rozvod byl totiž tzv. z máminy viny, a na tom to otec celé postavil. Zaplatil jí totiž ´za odměnu´ zájezd do Bulharska, protože všechna péče o rodinu byla na ni. On pracoval v Čechách a my jsme ho skoro neznali. No a máma se na té dovolené seznámila se svým budoucím mužem, do kterého se bláznivě zamilovala. Táta to hrozně těžce nesl, protože ji velice miloval. Máma potom se svou láskou emigrovala do Kanady. Já jsem její odchod nesla z rodiny nejhůř, pořád jsem si s ní psala, ale jednoho dne najednou psát přestala a příbuzní v Kanadě na naše dotazy nereagovali. Vůbec nevím, jestli ještě žije nebo už ne. Nic o ní nevím...“

Jak se otec stavěl k vaší touze dělat divadlo?

„Nechtěl o tom ani slyšet, ale já chtěla jít k divadlu od mala. Tedy nejprve jsem chtěla být artistka, hrozně se mi líbila atmosféra cirkusu. Byla jsem dost ohebná, asi po strejdovi Fialkovi, po tom slavném mimovi, což byl tátův bratr. Ale pak zvítězilo divadlo. Bydleli jsme na Vinohradech, chodila jsem kolem divadla, prohlížela si fotky ve vitrínkách a říkala si, že tohle bych chtěla dělat. Šla jsem po pozlátku a vůbec jsem netušila, co to obnáší (*smích*). Navštěvovala jsem ´lidušku´ a chtěla na konzervatoř, s čímž ale otec naprosto nesouhlasil. Přestože sám byl divadelní ochotník a divadlo hrál. Ale ze mě chtěl mít právníčku. A protože mě na konzervatoř napoprvé nevzali, šla jsem na dva roky na tzv. ´knedlíkárnú´ neboli rodinnou školu, kde jsme se učili od psaní na stroji až po to vaření knedlíků. Pak jsem dělala sekretářku v Mototechně, a všichni mě milovali, protože jsem dokázala zařídit lečjaké nedostatkové zboží. Ale divadlo mě pořád drželo, takže jsem to šla znova zkusit na konzervatoř. A ač mi bylo už skoro devatenáct, tak mě přijali. Vedle toho jsem zkoušela i DAMU, kam mě ale nevzali pro nedostatek temperamentu (*smích*). Ale hlavním problémem, samozřejmě, bylo, že máma byla emigrantka“

Projevila se tato okolnost i někdy později ve vašem životě?

„Jasně, objevili se takové ti různí pánové a musela jsem chodit na výslechy. Ale já si to tehdy nějak nepřipouštěla, spíš mi to přišlo ´vtipné´, jak o mně všechno ví – jakou značku cigaret kouřím, že nesladím kafe, a kdy a co psala máma. Brácha byl chartista, já podepsala Dva tisíce slov i Několik vět, asi mě chtěli získat pro spolupráci, ale já věděla, že JIM nesmím podepsat nic.“

Na konzervatoři vás učila herecká legenda Jaroslava Adamová, která prý byla velmi svérázná...

„Ročník tehdy tvořili třeba Jana Boušková, Vašek Vydra, Marcel Vašinka, Michael Tarant, Lenka Kořínková, která byla tehdy takové děťátko, pořád plakala a Adamová po ní házela popelníky. Ale Jaroslava Adamová byla skvělá, byť neskutečný metr. Mě měla ráda, dokonce mi dala kožich. Byla drsná, ale já jsem to brala, protože jsem věděla, že jí na mně záleží. Dodnes si na její rady vzpomínám, a čím jsem starší, tím víc. Já už na škole hostovala v Divadle Na zábradlí s tím, že tam nastoupím do angažmá. A když jsem se nakonec rozhodla, že půjdu do Chebu, tak se Jaroslava Adamová mohla zbláznit, křičela a vynadala mi. Ale na mou první premiéru v Chebu, na Morálku paní Dulské, se přijela podívat, což mě dojalo.“

Proč jste šla do Chebu?

„Ještě na škole jsem vedle hostování Na zábradlí hrála ve hře Jean a já v Malostranské besedě. Celá Praha se na mě chodila koukat, protože to byla neskutečná drzost. Tu moji roli totiž dělaly předtím jen velké herečky, jako třeba právě Jaroslava Adamová a já jsem si na to troufla v nějakých dvaceti letech. A tam mě uviděl i Jan Grossmann a zavolal mi. Já jsem si nejprve myslela, že si ze mě někdo dělá srandu a položila jsem mu telefon. Když mi nabídl angažmá, tak jsem myslela, že omdlím. A tak jsem šla za ním do Chebu, ale šla bych za ním kamkoliv. Na druhou stranu potkat někoho takového je těžké, protože potom všechno další je už málo. Chyběl mi pak už po celý život...“

Pak jste se přesunula do Činoherního studia v Ústí nad Labem a začala další osudovou kapitolu vašeho života...

„Tam jsem zažila vrcholnou éru toho tenkrát slavného divadla, legendární inscenace Ivana Rajmonta, jako třeba Tři sestry, kde jsem hrála Mášu. Navíc v Ústí jsem potkala životní lásku...“

Jak jste se dostala do Ostravy?

„Díky Ivanu Krejčímu, se kterým jsem se potkala v Karlových Varech. Tam to tehdy bylo takové euforické období, divadlo, které jsme tam dělali, mě nesmírně bavilo, Ivan mě bavil a vlastně si uvědomuji, že mi hodně připomíná právě Jana Grossmanna. Způsobem myšlení, způsobem práce, Grossmann byl taky herecký režisér. Ivan šel do Ostravy a já za dcerou, které se narodil syn Kryštof. Šla jsem sem tak na dva roky, dělat babičku, ovšem věděla jsem, že musím taky někde pracovat. Díky Josefu Janíkovi jsem se dostala do Českého Těšína, kde jsem ale byla totálně nešťastná. Tak jsem se vydala za ředitelkou Arény, jestli nemají nějaké místo, třeba nápovědu, cokoliv. To bylo poprvé a naposledy, kdy jsem si ve svém životě šla říct o práci. Ivan Krejčí se to dozvěděl, vynadal mi za nápovědu a řekl, že mám jít hrát. Tak jsem šla. První rolí byla Titanie ve Snu noci svatojánské. A už tu jsem patnáct let.“

Do Ostravy jste se dostala už ve zralém věku, jak jste ji vnímala?

„Já si ji pamatovala z festivalů z 80. let a tehdy to bylo hrůzné město. I když Ústí bylo ještě horší, tam šel člověk po ulici a padaly na něj vrstvy popílku. Ale když jsem do Ostravy přijela, tak jsem byla docela překvapena, jak se tady všechno změnilo, jak to tady žije. Jeden čas jsem si myslela, že si na ni už nikdy nezvyknu, lidi jsou tady drsní. Ale našla jsem si přátele, moji srdeční záležitostí se staly Beskydy, kam jezdíme na chalupu. Ale pořád se tady doma necítím a chtěla bych domů, tedy do Prahy, kde mám svoji milovanou sestru. Tam cítím svůj domov, byť jsem tam vlastně žila jen pár let.“

Vypadá to, že vnučka bude také herečka – jak to berete? Jako pokračování rodu nebo byste byla raději, kdyby dělala něco jiného?

„Mám pocit, že ten můj divadelní život, jak se vznešeně říká, kariéra, že byl dobrý. Potkala jsem se se spoustou zajímavých lidí, divadlo mi vlastně nikdy nijak zásadně neublížilo, celý život jsem dělala, co mě baví a ještě jsem za to brala peníze. No komu se to povede? Nikdy jsem se za ničím nehnila, sláva mě nezajímala, chtěla jsem vždycky jen dobře dělat svou práci. Takže pokud bude vnučka divadlo uspokojovat, tak ji v tom ráda pomůžu, připravím ji na zkoušky a pokud bude v divadle šťastná, tak já budu taky.“

Co bylo to, co vás na divadle nejvíc bavilo a přitahovalo?

„Když jsem dělala v Malostranské besedě tu hru Jean a já, zažila jsem situaci, kdy jsem měla pocit, že si s těmi lidmi můžu dělat, co chci. Ta moc nad publikem, které jsem měla v hrsti a ovládala je, byla úžasná. Tenkrát... Dneska jdu ale z divadla především s dobrým pocitem, že diváci jsou spokojeni, a že zažili nějakou emoci. Protože těch emocí dnes opravdu moc není, každý kouká do mobilu a mezi lidmi nic neprobíhá. Kdežto v divadle je to ta chvilka, kdy musí mobily odložit a třeba něco skutečně prožít.“

Jak těžké je odejít do hereckého důchodu?

„První dva roky to je skvělé. Nic nezkoušíte, nemusíte se učit text, dohráváte, zkrátka jen lížete smetanu. A když pak přijde i nějaké hostování, tak je to bezva. Ale když nepřijde, tak je to hodně kruté. Chodíte kolem divadla a říkáte si – vždyť já se ještě necítím na to být úplně odstavená. A zároveň vnímáte, že už začínají chybět fyzické síly. A to je strašný rozpor. Celý život hrajete cizí životy a co teď dělat s tím svým? A víte, že všechno, čemu se začnete věnovat mimo divadlo, je stejně jen náhradní program.“

Nyní zkoušíte v Chachariji prostitutku Majdalenu, kterou jste hrála i v Brenpartiji. Jak těžké bylo a je pro vás, která nepocházíte z Ostravy, mluvit místním dialektem?

„Strašně. Pro mě je to naprosto cizí řeč, kterou se musím mechanicky naučit. S tím mi pomohla naše milá nápověda Kamilka a moje kamarádka Evička. Dokonce mi některé věci museli i překládat. A když kluci začali v Brenpartiji improvizovat, tak jsem musela jen stát a mlčet, mě věci napadaly jen v češtině. Já jsem se díky těmhle hrám naučila dvakrát hrát v cizím jazyce, protože tím, že neuvažuji ostravsky, nedochází k automatickému propojení emoce a slova.“

V čem je podle vás ostravské specifikum?

„Mám pocit, jakoby tady vládnul matriarchát. Snad proto, že je to TA Ostrava, tak ženy, které tady žijí, a které jsem měla možnost poznat, jsou daleko větší osobnosti než chlapi. Nedokážu to specifikovat, ale cítím ve vzduchu, že z těch ženských je třeba mít daleko větší respekt. A to se mi nikde jinde nestalo.“

Ptala se Alice Taussiková